



# basic education

Department:  
Basic Education  
**REPUBLIC OF SOUTH AFRICA**

## **SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS**

**SETSWANA PUO YA GAE (HL)**

**PAMPIRI YA BORARO (P3)**

**MOTSHEGANONG/SEETEBOSIGO 2024**

**MADUO: 100**

**NAKO: Diura di le 3**

**Pampiri e, e na le ditsebe di le 6.**

**DITAELO LE TSHEDIMOSETSO**

1. Pampiri e, e arogantswe ka DIKAROLO di le PEDI:

KAROLO YA A: Tlhamo (50)

KAROLO YA B: Ditlhangwa tsa tirisano (2 x 25) (50)

**ELA TLHOKO:** O tshwanetse go araba dipotso di le PEDI go tswa mo KAROLONG YA B.

2. Araba potso e le NNGWE go tswa mo go KAROLO YA A le di le PEDI go tswa mo KAROLONG YA B.
3. Kwala ka puo e o tlhatlhobiwang ka yona.
4. Simolola karolo NNGWE le NNGWE mo tsebeng e NTŠHWA.
5. O tshwanetse go rulaganya (sk. letlhomeso la dikakanyo/lenaneopaakanyo/mmapa wa dikakanyo/dintlhakgolo, jj), runa (tseleganya) o bo o tlhotlhe tiro ya gago diphoso. Thulaganyo e tshwanetse go tlhagelela fa PELE ga karabo.
6. Ipaakanyo kana setlhangwa sa ntlha se supuwe jalo ka botlalo. O gakololwa go thala mola go kgabaganya ipaakanyo kana setlhangwa sa ntlha.
7. O gakololwa go dirisa nako ya gago ka mokgwa o o latelang:  
KAROLO YA A: Metsotso e le 100  
KAROLO YA B: Metsotso e le (2 x 40) 80
8. Nomora dikarabo ka nepagalo go latela thulaganyo ya dinomoro e e dirisitsweng mo pampiring ya dipotso.
9. O se ka wa tsenyeletsa setlhogo fa o bala mafoko.
10. Kwala ka mokwalo o o buisegang mme o dirise mopeleto o o kannweng ke Lekgotla la Bosetšhaba la Puo ya Setswana.

**KAROLO YA A: TLHAMO****POTSO 1**

Kwala tlhamo ya boleele jwa mafoko a a ka nnang 400–450 ka NNGWE FELA ya ditlhogo kgotsa ditshwantsho tse di neilweng. Fa o dirisa setshwantsho go kwala tlhamo, se neele setlhogo se se maleba. O se ka wa lebala go thala letlhomeso kana lenaneopaakanyo, go tlhagisa setlhangwa sa ntlha le go se runa pele o kwala sa bofelo.

- 1.1 Fa nkabo ke itsitse ... [50]
- 1.2 Se nkganang se nthola morwalo [50]
- 1.3 Moletlo wa bofelo jwa ngwaga wa barutwana ba marematlou [50]
- 1.4 Fa nka nna mogasi wa tsa metshameko mo thelebišeneng ... [50]
- 1.5 A dithutego ke tsona tse di ka tlisang botho le tlabologo mo mothong? [50]
- 1.6 Ngwana yo o golelang mo tikologong e e sa siamang o feleletsa a dira dilo tse di tswileng mo tseleng. Dumela kgotsa o ganetse [50]

Ditshwantsho tse di mo go tsebe 3 le 4 di ka tsosa maikutlo kgotsa tsibogo e e rileng. Tlhopha setshwantsho se le SENGWE mme o kwale tlhamo ka ga sona. Neela tlhamo ya gago setlhogo se se maleba. Nomora potso ya gago go nna (1.7 kgotsa 1.8).

**ELA TLHOKO:** Diteng tsa tlhamo ya gago di tshwanetse go nyalana le setshwantsho se o se tlhophileng.

1.7



[Se nopotswe go tswa go: [IStockphoto.com](https://www.istockphoto.com)]

**[50]**

1.8



[Se nopswe go tswa go *Dreamtime*: Livestock.Stock Photos]

[50]

**PALOGOTLHE YA KAROLO YA A:**

**50**

## KAROLO YA B: DITLHANGWA TSA TIRISANO

### POTSO 2

Araba dipotso di le PEDI fela mo karolong e. Karabo e nne boleele jwa mafoko a a ka n nang 180–200 (diteng fela). O gakololwa go runa le go tlotlha ditlhangwa tsa gago diphoso.

#### 2.1 MAIKAO(LOKWALOIKITSISO) LE LEKWALOPHELEGETSO

O bone phasalatso ya tiro go tswa kwa setlamong se se rekisang megala ya letheke (diselula). Kwala maikao (lokwaloikitsiso) le lekwalophelegetso tse o tlaa di dirisang go kopa phatlhatiro eo.

[25]

#### 2.2 IMEILE/LEKWALO LA MARANYANE

Tsala ya gago e go kopile go laletsa ditsala tsa lona tse tlhano go tla go keteka moletlo wa gagwe wa botsalo, mme nako e setse e ile gore a dire dithulaganyo. Ba kwalele lekwalo la maranyane go ba laletsa o bo o neye mongwe le mongwe wa bona tiro e a tshwanetseng go e dira go baakanyetsa letsatsi leo.

[25]

#### 2.3 ATHIKELE YA LOKWALODIKGANG

Badirisi ba metšhini e e gogang madi ba itemogela boferefere le tsietso nako nngwe le nngwe fa ba goga madi. Kwala athikele ya lokwalodikgang e mo go yona o ba tlabang botlhale go itshireletsa kgatlhanong le boferefere le tsietso eo.



[Se nopotswe go tswa *YOU-TUBE*: Google: ATM-Swallowed your card]

[25]

**2.4 LENANEOTEMA LE METSOTSO YA KOPANO**

O modiri mo setheong sengwe kwa Taung mme setheo seo se rebotse dipoelo tse dintle go gaisa. Motsamaisi o go kopile go kwala lenaneotema le metsotso ya kopano e mo go yona go neng go buiwa ka ga dipoelo tseo le kgatelopele ya setheo.

**[25]****2.5 MMUISANO**

Motsadi mongwe le mongwe o tshwanetse go tshegetsisa le go tsaya maikarabelo mo thutong ya ngwana wa gagwe. Kwala mmuisano o motsadi a nnileng le ona le morutabana ka ga matsapa a a itemogetseng ona morago ga go lekola tiro ya ngwana ya sekolo.

**[25]****2.6 TSA BOTSHELO JWA MOSWI**

Ntsalao yo o nyetsweng ngogola o tlhokafetse kwa bookelong ka ntlha ya kgatelelo ya madi. Balosika ba go kopile go kwala tsa botshelo jwa moswi. Kwala tsa botshelo jwa moswi go rulaganyetsa tirelophitlho jaaka o kopilwe. (Gakologelwa gore ntsalao ke moswi e seng motshedi.)

**[25]**

**PALOGOTLHE YA KAROLO YA B: 50**  
**PALOGOTLHE: 100**